

Nordland fylkeskommune
Fylkeshuset, 8048 Bodø

Fauske, 11.06.2021

Dette brevet sendes på vegne av Naturvernforbundet i Nordland, Norges Jeger- og Fiskerforbund Nordland, Norsk Ornitologisk Forening avd. Nordland, Polarsirkelen Friluftsråd, Salten Naturlag, Bodø og Omegns Turistforening.

Høringsuttalelse – Regional plan for vannforvaltning i vannregion Nordland og Jan Mayen (2022-2027)

Det vises til høring av Regional plan for vannforvaltning i vannregion Nordland og Jan Mayen (2022-2027) og til avtale med Nordland fylkeskommune om utsatt høringsfrist til 11.06.2021.

Forvaltningsplanen gjelder for 2022-2027 og bygger på en rullering av Forvaltningsplan for Nordland og Jan Mayen (2016-2021) som ble vedtatt av Fylkestinget i Nordland i 2015. Planen bygger på EUs vanddirektiv som gjennomføres i hele Europa etter samme tidsskjema. Planen skal etter vedtak i Nordland fylkesting oversendes Klima- og miljødepartementet for godkjenning.

Innhold

1. Innledning	2
2. Innspill til generelle og spesifikke tema	3
3. Andre innspill til tema og fokusområder i vannforvaltningsplanen	7
3.1. Regulerte vassdrag og vilkårsrevisjoner	7
3.1.1. Merknader til Vedlegg 4. Prioritering av vassdragsreguleringer	8
3.2. Akvakultur	8
3.2.1. Akvakultur og kystzoneplanlegging	10
3.3. Gruvedrift	11
3.4. Plastforsøpling- og forurensning	11

1. Innledning

Formålet med vannforvaltningen er å sikre god økologisk tilstand i alle vannforekomster i vannregionen. Miljøtilstanden i vannforekomstene danner grunnlaget for fastsetting av miljømål og deretter tiltak for å sikre at miljømålet nås.

Forvaltningsplanen, med tilhørende tiltaksprogram og handlingsprogram, bygger på en rullering av gjeldende forvaltningsplan. Dette innebærer et styrket kunnskapsgrunnlag, endringer i miljøtilstand og tilstandsklassifiseringer. Det vesentligste av denne kunnskapen ligger i databasen Vann-Nett.

Omtrent 83 % av det naturlige overflatevannet er klassifisert til å ha *god økologisk tilstand*. Dette er gode tall og vi forventer at kommende planperiode bidrar til å opprettholde, og aller helst forbedre denne statistikken. Evalueringer og oppfølginger vil være viktige tiltak for at dette skal skje. I mange vannforekomster vil miljømålene nås innen 2027 med de tiltakene som er foreslått.

Videre må det stilles krav og forventninger til bedre konsekvensutredninger av naturinngrep, en reguleringsplan mv. og hvordan de vil påvirke vannforekomstene. De største menneskeskapte påvirkningene er vannkraft, jordbruk, avløp, urban utvikling, fremmede arter og sykdommer, fiskeri og akvakultur, industri og gruvedrift. I det ligger det en forventning at planen omfatter en kunnskapsbasert forvaltning av vannet, med effektive tiltak og et hovedfokus på disse temaene/sektorene.

Vannforvaltningsplanen skal legges til grunn for alle myndigheters planlegging og virksomhet, inkludert kommunenes arealplanlegging. Det er foreslått mange gode tiltak, samt gode beskrivelser i tiltaksprogrammet for når disse skal være operative og når miljømålet skal være oppnådd. Noen sektorer har flere gode tiltak, mens andre har færre. Det er skuffende at det er så lite fokus på akvakulturnæringens påvirkning på miljøet og at det foreslås så få miljøforbedrende tiltak, men ellers har vi tillit til at sektormyndighetene følger opp sine tiltak og ansvarsområder. Vi heier også på vannregionmyndigheten og vannområdekoordinatorene, og vi har forventninger om at natur- og friluftslivsorganisasjonene medvirker også i den kommende planperioden.

Det er flere vannforekomster som har fått utsatt frist for å nå miljømålene, eller mindre strenge miljømål. Årsakene til dette, samt en beskrivelse av hvordan dette skal følges opp, må være med i planen. Bruk av unntaksbestemmelsen (§ 12) vil medføre at tilstanden forringes eller at miljømålene ikke nås. Dette er unntakene fra hovedregelen, og dette må praktisere strengt. Det er sektormyndigheten som må ta stilling til dette, og om tiltaket kan tillates og på hvilke vilkår, deriblant om *samfunnsnytt* er større enn miljøforringelsen eller at de økonomiske kostnadene av mer miljøvennlig tiltak er for høye. Vi er opptatt at bruken av unntaksbestemmelsen er basert på kunnskap og grundige vurderinger før vedtak fattes, men det er ikke alltid det er tilfelle. I tillegg kommer det ikke alltid frem hvilken tilstandsklasse den aktuelle vannforekomsten vil havne i. Vi erfarer også at definisjonen av *samfunnsnytt* i offentlig arealpolitikk ofte baserer seg på bruk av skjønn.

FNF Nordlands rolle i vannforvaltningen er i stor grad å koordinere lag og foreninger til å melde ifra om noe som påvirker vannmiljøet, eller når de mistenker at det skjer. Gjennom denne høringsprosessen er natur- og friluftslivsorganisasjonene blitt oppfordret til dette. Mange av organisasjonenes kjerneaktiviteter er knyttet til vann og vassdrag, fordi vannet danner grunnlaget for et rikt naturmangfold og opplevelseskvaliteter. Videre skal vi fremme organisasjonenes interesser og påpeke hva vi er tilfredse med og hva som må forbedres i vannforvaltningen.

Allmenne interesser og frivillige organisasjoner vet fortsatt lite eller ingenting om vannforvaltningsarbeidet. Det er en fare for at arbeidet og planprosessen blir for sektor-orientert, at

det er vanskelig å sette seg inn i *hva arbeidet innebærer og hvem som gjør hva*. Bruk av karttjenester (eks. vann-nett.no) krever for mange en opplæring i å tas i bruk. Derfor er det et stykke arbeid som må gjøres for å lykkes med medvirningen. Som vi påpekte i vår uttalelse til planprogrammet og hovedutfordringer for vannregion Nordland og Jan Mayen i 2019, så er det avgjørende med gode medvirkningsprosesser lokalt. Vannområdekoordinatorer og sektormyndigheter må arrangere åpne dialog- og temamøter for å diskutere lokale utfordringer og informere om miljøforbedrende tiltak som skal gjennomføres.

2. Innspill til generelle og spesifikke tema

Vannregionmyndigheten har lagt ut et skjema for hvilke *generelle og spesifikke* temaer det ønskes innspill på. I det påfølgende vil vi svare kort på disse.

Generelle temaer det ønskes innspill på:

<p>Kunnskapsgrunnlaget <i>Er kunnskapsgrunnlaget om miljøtilstand og påvirkninger riktig beskrevet i plandokumentene og databasen Vann-Nett? Kjenner du eller din organisasjon/sektormyndighet til påvirkninger som ikke er vurdert eller kjent?</i></p>	<p><u>Våre merknader:</u> Vi har ikke fullstendig oversikt til å si mye om dette, men vurderer likevel kunnskapsgrunnlaget om miljøtilstanden for de fleste vannforekomster til å være tilfredsstillende. Det har ikke kommet konkrete innspill/henvendelser om påvirkninger som ikke er vurdert eller kjent.</p> <p>Vi forutsetter at planforslaget bygger på gode medvirkningsprosesser lokalt. En god dialog mellom allmenne interesser, frivillige organisasjoner og vannområdekoordinator er derfor viktig for å danne et godt kunnskapsgrunnlag.</p> <p>Ellers er vi opptatt av hva som er årsakene og kildene til påvirkninger på vannmiljøet. Vannkraftreguleringer, avrenning fra gamle gruver (Sulitjelma) og planer om ny gruvedrift (Nasafjell), akvakultur og plastforsøpling har tradisjonelt vært våre fokusområder.</p> <p>Vi mener det er klare indikasjoner på at akvakulturanlegg påvirker vannmiljøet mer enn det som rapporteres. Vi erfarer også at tillatelser blir gitt på sviktende kunnskapsgrunnlag.</p> <p>Vi ser et større behov for en kunnskapsbasert forvaltning av kysten og fjordsystemene, med betydelige midler til miljøovervåking og kartlegginger av naturtyper og beite-, gyte- og oppvekstområder for villfisk.</p>
---	--

	<p>Nytteverdien av en kunnskapsbasert og god vannforvaltningsplan, har vi erfart i forbindelse med revisjonsprosessen i Skjomenvassdraget, der regionale vurderinger oppjusterer den nasjonale prioriteringen fra 1.2. til 1.1. Selv om resultatet ennå ikke er klart, så har det vært viktig for alle som har jobbet med få mer vann og bedre miljøtilstand i Skjoma.</p>
<p>Miljømål <i>Er du eller din organisasjon/sektormyndighet enig i miljømålene som er foreslått?</i></p>	<p><u>Våre merknader:</u> Vi har for liten innsikt i alle foreslåtte miljømål til å ha en formening om disse.</p> <p>I henhold til vannforskriften § 4 skal alt overflatevann i utgangspunktet oppnå <i>god økologisk tilstand</i>, med mindre det er søkt om <i>utsatt frist for måloppnåelse</i> (§ 9) eller det er fastsatt <i>mindre strenge miljømål</i> (§ 10). Når <i>samfunnsnyttig aktivitet</i> påvirker vannmiljøet slik at hovedmålet ikke kan nås uten at det går vesentlig ut over formålet med aktiviteten, blir vannforekomsten definert som <i>sterkt modifiserte vannforekomster (SMVF)</i>. For hver av disse vurderes <i>godt økologisk potensial</i>. Dette er tilstanden som kan oppnås ved tiltak som ikke går vesentlig utover det samfunnsnyttige formålet med aktiviteten.</p> <p>For våre organisasjoner er det særlig vannkraft og vilkårsrevisjoner vi er opptatt av når det kommer til SMVF. Når et miljøforbedrende tiltak blir foreslått, som for eksempel miljøtilpasset minstevannføring eller endringer i manøvreringsreglementet, så er det ofte inntektstapet til regulanten det argumenteres imot. Og regulanten er ikke bestandig villig til å tape produksjon og inntekter. Her må vassdragsmyndigheten (NVE) være strengere og prioritere miljø i langt større grad.</p> <p>For blant annet Skjoma og Ranavassdraget mener vi samfunnsnyttigen av økt tilsig og minstevannføring vil ha en betydelig samfunnsøkonomisk gevinst, men å sette verdien i kroner og øre er ikke like enkelt.</p>
<p>Tiltak <i>Trengs det flere tiltak som forbedrer eller opprettholder miljøtilstanden til vannet vårt?</i></p>	<p><u>Våre merknader:</u> Så lenge vi driver med konvensjonelt oppdrett langs kysten og i fjordene, vil det alltid forekomme rømminger av</p>

<p><i>Trengs det flere tiltak for at foreslåtte miljømål skal oppnås?</i></p>	<p>oppdrettsfisk og økt risiko for påslag av lakselus på utvandrende smolt. Strengere praksis rundt tillatelser til akvakultur og krav om at nye tillatelser skal være utslippsfrie (lukket teknologi) er gode miljøtiltak.</p>
<p>Fokusområder <i>Er du eller din organisasjon/sektormyndighet enig i prioriteringene som er gjort? Er det andre tiltak, temaer eller fokusområder som bør løftes fram?</i></p>	<p><u>Våre merknader:</u> I planforslaget pekes det på at det må gjøres prioriteringer for å sikre målrettet og effektiv innsats. Disse prioriterte fokusområdene er de vesentligste å ta tak i først:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vannkraftreguleringer. • Landbruksektoren. • Vann- og avløpssektoren. • Industri og forurensede sedimenter. • Biologisk påvirkning fra introduserte og fremmede arter. • Plastforsøpling • Restaurering av vassdrag • Arealplanlegging og vannmiljø • Overvannshåndtering <p>Vi synes prioriteringene er greie og dekker det meste av hovedutfordringene i vannregionen. Det er bra at arealplanlegging prioriteres og at fylkeskommunen skal fortsette å prioritere oppfølging av kommunale ansvarsområder og av vannområdekoordinatorene. Vi tror at en god link mellom vannområdekoordinatorene og frivillige organisasjoner, som FNF Nordland representerer, vil være viktig fremover.</p> <p>Vi savner større fokus og tiltak opp mot påvirkninger fra akvakultur.</p> <p>Viser for øvrig til innspill til under kapittel 3.</p>
<p>Overvåking <i>Gjennomføres det overvåking av vannmiljøet som ikke er beskrevet i overvåkingsprogrammet? Er det behov for mer overvåking av vannmiljøet?</i></p>	<p><u>Våre merknader:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Overvåking av flere anadrome vassdrag når det gjelder rømt oppdrettsfisk. • Plastforsøpling i elver og bekker i tilknytning til landbruk bør overvåkes.
<p>Behov for virkemidler <i>Er du eller din organisasjon/sektormyndighet enig i hvordan manglende virkemidler er beskrevet? Trengs det nye eller forbedrede virkemidler innenfor flere områder? Innspillet bør være konkret når det kommer til hvilke</i></p>	<p><u>Våre merknader:</u> Ingen merknader.</p>

<i>virkemiddel (juridisk, økonomisk eller administrativt) og påvirkningstype dette gjelder.</i>	
Konsekvensutredning <i>Er det mangler i konsekvensutredningen? Er du eller din organisasjon/sektormyndighet inkludert i vurderingen? Har vannforvaltningsplanen andre konsekvenser som ikke er vurdert?</i>	<u>Våre merknader:</u> Ingen merknader.
Handlingsprogram <i>Er du eller din organisasjon/sektormyndighet enig i de ulike aktivitetene som er beskrevet i handlingsprogrammet? Er ansvaret fordelt til korrekt myndighet? Bør det legges til flere ansvarsområder?</i>	<u>Våre merknader:</u> Ingen merknader.

Spesifikke temaer det ønskes innspill på:

Plastforurensning <i>Er du eller din organisasjon/sektormyndighet enig i kunnskapsgrunnlaget knyttet til plastforurensning i Nordland. Er det for eksempel andre tiltak og prosjekter som ikke fanges opp i vedlegg 8 i vannforvaltningsplanen?</i>	<u>Våre merknader:</u> Se innspill under kapittel 3.4.
Restaurering <i>Er du eller din organisasjon/sektormyndighet enig i listen over prioriterte vassdrag? Er det andre vassdrag og potensielle restaureringsprosjekter som bør løftes fram?</i>	<u>Våre merknader:</u> Se innspill under kapittel 3.1 og 3.1.1.
Prioriteringer vassdragsreguleringer <i>Er det noen vannforekomster/vassdrag som er påvirket av vannkraft og annen type regulering hvor tiltak bør prioriteres i særlig stor grad?</i>	<u>Våre merknader:</u> Se innspill under kapittel 3.1 og 3.1.1.
Landbruk <i>Er det vassdrag i kommunen med påvirkning fra landbruk som bør prioriteres for forbedring av vannmiljø?</i>	<u>Våre merknader:</u> Ingen merknader.
Retningslinjer for arealplanlegging <i>Det er utarbeidet generelle retningslinjer for arealplanlegging etter plan- og bygningsloven og vannforskriften. Opplever disse</i>	<u>Våre merknader:</u> Vern og bevaring av myr og våtområder i kystsonen må prioriteres i arealplanlegging og forvaltning.

<i>retningslinjene som tilstrekkelig for å sikre at vannmiljø ivaretas i arealplanleggingen?</i>	
--	--

3. Andre innspill til tema og fokusområder i vannforvaltningsplanen

3.1. Regulerte vassdrag og vilkårsrevisjoner

I Nordland er 709 vannforekomster påvirket av vannkraft, og er med det en av de viktigste påvirkningene på vannet vårt. Vi mener det er helt nødvendig med nye, moderne tiltak og vilkår for å bedre miljøtilstanden i utbygde vassdrag. Vi støtter derfor behovet for å få innført konsesjoner med moderne/nye vilkår der utbyggingen har skjedd uten konsesjon. Vi støtter også behovet for å endre konsesjonsvilkårene for gamle kraftverk til å få mer moderne, standard naturforvaltningsvilkår.

NVE kan kalle inn konsesjonsfrie kraftverk til konsesjonsbehandling etter § 66 i vannressursloven dersom det foreligger «særlige tilfelle». Det samme gjelder ved endring av vilkår (§ 28). Det er positivt at miljømål etter vannforskriften kvalifiserer som «særlig tilfelle». Vi mener dette arbeidet bør prioriteres, at det gjøres kost-nytte-analyser, at miljømålene er kunnskapsbaserte og at NVE tar ansvar og følger opp.

Ved full revisjon av gamle kraftverk må prosessene bli bedre når det kommer til informasjon og medvirkning. Prosessen må være mer åpen og med mer deltakelse fra allmenne interesser enn den er i dag. Det er gode muligheter for å lykkes med dette ved bruk av en kombinasjon av digitale og fysiske informasjonsmøter.

Revisjon av konsesjonsvilkår vil være viktig bidrag til miljømåloppnåelse i blant annet Ranavassdraget, Bjerka-Plura og i Skjoma, som er blant de mest omfattende utbyggingene med størst ulemper for naturmangfold, lokalsamfunn og friluftsliv/fiske. Disse er nå under en tidkrevende revisjonsprosess, men resultatet av revisjonen vil ha betydning for andre vilkårsrevisjoner fremover.

For Skjomenvassdraget i Narvik var det veldig viktig at regionale prioriteringer ble oppjustert fra det som var den nasjonale prioriteringen (fra 1.2 til 1.1.). Saken har skapt stor interesse og oppmerksomhet også i nasjonal sammenheng. Saken ligger til gjennomgang i NVE som etter hvert vil sende sin innstilling til Olje- og energidepartementet som vil fastsette de endelige reviderte vilkårene.

Ranaelva og Ranfjorden er i dag vedtatt som nasjonalt laksevassdrag og laksefjord. Som nasjonalt laksevassdrag og laksefjord er disse nasjonalt viktige og skal gis særlig beskyttelse. Naturens mangfold og produktivitet skal bevares og faktorer som truer laksen skal identifiseres og fjernes. Hensynet til anadrom laksefisk og fiske blir derfor sentralt i revisjonsprosessen og det må fastsettes tiltak som bedrer og sikrer livsbetingelsene for anadrom laksefisk og det øvrige mangfoldet i vassdraget. FNF Nordland har støttet kravstillerne til vilkårsrevisjonen. Revisjonen har prioritet 1.1. både nasjonalt og regionalt i kommende planperiode.

Ved behandling av vilkårsrevisjoner må en se på flere sider av saken, blant annet endring i kjøremønsteret fordi at markedet styrer kraftproduksjonen og kraftverkene kjøres etter hva prisnivået ligger på. Slik «effektkjøring» fører til hyppige, raske endringer av vannføringen og vannstanden i vassdragene og langt utenfor de naturlige hydrologiske prosesser. Dette har negative konsekvenser for vassdragsnaturen og det biologiske mangfoldet knyttet til vassdraget. Samtidig ivrer kraftbransjen og politikere etter å bygge nye utenlandskabler for å eksportere mer vannkraft til

det europeiske markedet. Dette vil føre til en mer markedsstyrt kraftproduksjon og enda mer effektkjøring.

En vilkårsrevisjon må bidra til at vassdragsnaturen gjenopprettes i størst mulig grad. Det kan gjøres gjennom krav om minstevannføring, miljøtilpasset driftsvannføring og restriksjoner for fylling/tømming av vannmagasiner.

Når vilkårsrevisjoner eller frivillige tiltak skal gjennomføres, må det kreves at alle muligheter utredes og vurderes for å imøtekomme de miljøforbedringer som er påkrevd og samtidig sikrer energiproduksjonen. Det er særlig to forhold som bør legges til grunn:

1. Økt nedbørsmengde siden konsesjonene ble innvilget. Som det pekes på i planforslaget, så går vi mot et klima i endring med mer nedbør– både i hyppighet og i intensitet. Hva har dette å si for kraftproduksjonen og for et mer miljøtilpasset manøvreringsregime?
2. Oppgradering av kraftstasjoner og vanntuneller slik at kraftproduksjonen kan optimaliseres med samme eller om nødvendig redusert vannmengde. Oppgradering av Røssåga kraftverk i Nordland er et godt eksempel på de muligheter slike tiltak gir for økt energiproduksjon samtidig som forsvarlig minstevannføring innføres.

3.1.1. Merknader til Vedlegg 4. Prioritering av vassdragsreguleringer

For planperioden 2022 – 2027 prioriteres 4 vassdrag som har nasjonal prioritet 1.1 (Åbjøravassdraget, Røssågavassdraget, Ranavassdraget, Kobbelvassdraget) og 2 vassdrag som har nasjonal prioritet 1.2 (Skjomenvassdraget og Hundåla). For Sagelv- og Muskenvassdragene blir disse nedprioritert fra 1.1 til 1.2. Vannregionens prioriteringer er basert på nasjonale føringer i kombinasjon med regionale vurderinger og prioriteringer.

Vi støtter de regionale prioriteringene av vassdragsreguleringer.

3.2. Akvakultur

Oppdrettsnæringen gir store miljøutfordringer med rømming av laks, lakselus, spredning av sykdommer og utslipp av næringssalter og organisk materiale. Næringen står derfor bak de største utfordringene og trusselfaktorene mot villaksen. Fiske etter laks, sjøørret og sjørøye har en stor betydning for sportsfiskere og for flere distriktskommuner i fylket. Flere anadrome laksevassdrag er nå stengt for fiske eller underlagt et sterkt regulert fiske. Villaksen er nå på vei inn på rødlista.

Norge har omsider fått påvirkninger fra oppdrett med i arbeidet med vannforskriften. Påvirkninger fra akvakultur i form av lakselus og rømt oppdrettsfisk ble ikke omfattet av grunnlagsanalysene for vannforvaltningsplanene for 2016-2021. Til vannforvaltningsplanene for perioden 2022-2027 er det utarbeidet et tverrsektorielt omforent kunnskapsgrunnlag slik at dette omfatter påvirkningen fra akvakultur på villfisk i vassdrag med anadrom fisk.

Påvirkning fra lakselus (165) er den vanligste påvirkningen, etterfulgt av diffus avrenning og utslipp fra fiskeoppdrett (132), rømt fisk (55), vannuttak eller overføring for fiskeoppdrett (37), punktutslipp fra akvakultur (22) og genetisk effekt fra rømt fisk (13) Se figur 1.

Figur 1 Påvirkninger og påvirkningsgrad fra fiskeri og akvakultur samlet for innsjø, elv, kystvann og grunnvann. Forklaring på fargeskala: Stor grad (mørk lilla), middels grad (rosa), liten grad (lyserosa) og ukjent grad (grå). Kilde: Vann-Nett portal 01.02.202

Vitenskapelig råd for lakseforvaltning (VRL) har klassifisert tilstanden i lokale laksebestander i tråd med kvalitetsnormen for laks der genetisk integritet/påvirkning, gytebestandsoppnåelse og høstingspotensiale har vært vektlagt.

Ut fra antall berørte bestander var rømt oppdrettslaks den største negative påvirkningen på tilstanden for villaksebestandene. Lakselus fulgte som nest største påvirkning. Ut fra effekten i form av redusert bestandsstørrelse, hadde lakselus størst negativ effekt, fulgt av rømt oppdrettslaks.

Fem vassdrag er nedklassifisert som følge av målte genetiske endringer i villaksbestander. Påvirkning på sjørørret og sjørøye ikke er inkludert i disse vurderingene.

Overvåking av innslag av rømt oppdrettslaks i vassdrag og utfiskingstiltak bidrar til at rømt oppdrettsfisk tas ut og reduserer innblanding av oppdrettslaks i villaksbestander. Dette er aktiviteter som har pågått i lengre tid og pågår uavhengig av regionale vannforvaltningsplaner.

Fortsatt gjenstår det et større arbeid for å nå intensjonene og målene med vanndirektivet. Miljøutfordringen med akvakultur er dessuten mer enn lakselus, rømminger og påvirkningen på ville bestander av anadrom laksefisk. Akvakultur er den største kilden til utslipp av næringsalter langs kysten og det er et behov for å innhente mer kunnskap om miljøpåvirkningene fra diffuse utslipp. Dette må omfatte påvirkninger på det marine økosystemet og alle trofiske nivå.

I tiltaksprogrammet ligger akvakultur inne med 22 tiltak, og med relativt beskjedne kostnadsanslag. Med det tempoet i veksten vi nå ser i akvakulturnæringen, og med de miljøkonsekvensene det vil kunne føre med seg, så er det virkelig skuffende. Vi ser at kystkommuner som sliter økonomisk og med fraflytting, har lett for å tillate akvakulturanlegg og legge til rette for det. Søknader bærer ofte preg av enkle vurderinger om konsekvensene, med store kunnskapshull og at den brede medvirkningen uteblir.

Hos de aller fleste oppdrettsanlegg lang nordlandskysten foregår produksjonen i tradisjonelle, åpne merder. Dette gir gode vekstvilkår for lakselus langs Nordlandskysten og i mange lokaliteter er det kjente utfordringer med lakselus og tilfeller av sykdomsutbrudd. Det er rett og slett for høy tetthet av oppdrettsanlegg lang kysten.

Vi mener følgende tiltak og praksis må etableres:

- Sjørørreten i fjordene må sikres lusefrie beiteområder, mens utvandrende laksesmolt må sikres lusefrie vandringsveier. Det er vitenskapelig bevist at tidlig lusepåslag på utvandrende laksesmolt øker dødeligheten i havet betraktelig.
- Kartlegging, eventuelt nye kartleggingsmetoder, av vandringsveier for smolt fra laksevassdragene må gjennomføres/etableres.

- Når det gjelder sykdommer hos oppdrettsfisk og hvordan dette påvirker vill anadrom laksefisk, er det store kunnskapshull. Det er på tide å tette dette kunnskapshullet gjennom arbeidet med vannforskriften.
- Vi mener at det viktigste nå er å bremse tempoet og ta i bruk lukket teknologi og at det går mot en utslippsfri næring.
- Det er et behov for økt overvåking og kartlegging av miljøtilstanden i hele fjordsystemer hvor det i dag er akvakultur. Det innebærer blant annet at det må gjøres prøver og miljøundersøkelser utenom de pålagte prøvene næringen plikter å ta under og rundt anleggene. Det er dårlig kunnskap om hvordan utslipp av næringssalter og organisk materiale påvirker miljøet i fjord- og kystområdene utover de prøvene næringen selv tar. Det må settes av midler til mer forskning på hva utslipp fra akvakulturanlegg påfører naturmangfoldet og det marine økosystemet.
- Bruken av kjemiske lusemidler i Norge er fortsatt altfor høy. Utslipp av lusemidler til sjø må begrenses og strengt kontrolleres på grunn av skadelig miljøeffekter. Utslipp som tillates må analyseres og kartlegges med tanke på krepsdyrdød. Det er dokumentert at skalldyr (reker og små krepsdyr) påvirkes negativt og dør av kjemiske lusemidler.
- Utslipp av plastsøppel fra oppdrettsnæringen må stanses. I hovedsak er det mengder av taukapp, biofilter og luseskjørt som daglig dumpes i havet. Det er også dokumentert at det er mengder med mikroplast fra fôringsrør som slippes i havet og som enkelt kunne vært unngått ved å påby fôringsrør av stål.
- Fôrrester og avføring fra fisken ligger nå i tykke lag på bunnen under svært mange anlegg. Det må rettes strengere krav til kontroll og bevaring av miljøtilstand under oppdrettsanleggene.

3.2.1. Akvakultur og kystsoneplanlegging

I og med at vannforvaltningsplanen ser en større betydning av kystsoneplanlegging, så må kunnskap om tilstanden i laksevasdrag, påvirkningen fra rømt oppdrettsfisk og andre påvirkninger fra oppdrettsnæringen kartlegges. Relevante forskningsrapporter må samles i en database og tilgjengeliggjøres for kommunene/planmyndighetene til bruk ved planlegging og ved behandling av nye søknader.

Vår erfaring med kystsoneplanleggingen er at akvakulturformålet gis et fortrinn, og at det blir en plan for stadig vekst i næringen. Kystplan Helgeland er et godt eksempel på et svakt planarbeid med en kystsoneplan, selv med mange års planarbeid. Vi ser nå at kommuner gir dispensasjoner til akvakultur kort tid etter planvedtaket, til tross for at det ligger store områder avsatt til flerbruksområder der akvakultur inngår som en del av formålet.

På Vega ga Nordland fylkeskommune v/fylkesrådet tillatelse til oppdrett i verdensarvområdet, uten at innsigelsene til kystsoneplanen er imøtekommet og uten at det foreligger konsekvensutredninger på om oppdrett er forenlig med verdensarvverdiene.

For kystsoneplanen for Vesterålen så har prosessen så langt vært god når det gjelder medvirkning, og en vil derfor kunne unngå det som skjedde på Helgeland. Men dessverre så ser vi en utstrakt dispensasjonspraksis hos kommunene i Vesterålen, samtidig som planarbeidet pågår.

3.3. Gruvedrift

I planutkastet vises det til at det er flere nye mineralprosjekter i Nordland, blant annet med uttak av kobber i Sulitjelma og uttak av kvarts på Nasafjell på Saltfjellet.

I Sulitjelma er det fortsatt avrenning fra de sterkt forurensede gruvene og ned til Langvatnet. Gruvedriften ble lagt ned i 1991, men det foreligger planer om å starte opp igjen. For eventuell ny drift i Sulitjelma må det først ryddes opp i de gamle gruvene. Det er gjennomført noen tiltak etter at driften opphørte, men Langvannet er meget sterkt forurenset med kobber og sink. Dette forringer naturmangfoldet og friluftslivet.

På Nasafjell finner man fortsatt skilt langs turistforeningstien på norsk side med advarsel om at vannet i nedslagsområdet er sterkt forurenset av tungmetaller. Avrenningen fra gruvedrifta i Nasafjell utgjør fortsatt en alvorlig miljøtrussel bl.a. for vårt nasjonale laksevassdrag, Ranelva. Forurensningen fra gruvedriften er stor selv 400 år etter at gruva ble åpnet. Forurensningen utgjør en stor ulempe for utøvelse av friluftsliv i området, og situasjonen vil forverres ved ny gruvevirksomhet. I henhold til konsekvensutredningen kan det ikke utelukkes utslipp av tungmetaller og miljøgifter, blant annet fra avrenning fra steintippen. Tungtransport, ny anleggsvei med grøfting osv. vil påvirke miljøtilstanden ytterligere.

«Det grønne skiftet» vil medføre store arealinngrep i norsk natur, med blant annet utslipp og forurensing fra gruvedrift og vindindustri. Temaet «Det grønne skiftet», og konsekvensene for vannmiljøet, burde derfor hatt et eget kapittel i vannforvaltningsplanen.

3.4. Plastforsøpling- og forurensning

Plast er en ny påvirkning i vannforvaltningsarbeidet. Vi er innforstått med at dette er et globalt problem og at det vil ta tid å få på plass et system med indikatorer for å kunne måle utviklingen.

Fra 3. juli 2021 blir det forbudt å omsette en rekke engangsprodukter i plast. Forbudet gjelder også engangsprodukter av biobasert og bionedbrytbar plast ([mdir.no](https://www.mdir.no)). Et strengere regelverk og forbud mot produksjon og distribusjon av plastprodukter er nok veien å gå.

Vi mener *alle* må kunne bidra for å bekjempe plastforsøpling. For eksempel så må veimyndighetene (kommunene og Statens vegvesen) erstatte brøytetikker av plast med brøytetikker laget av tre. Dette med bakgrunn i at tusenvis av plastbrøytetikker havner i naturen, i vassdrag og på havet hvert eneste år.

I planforslaget vises det til undersøkelser og kartlegginger av utslipp av plastprodukter fra fiskeri- og akvakulturnæringen (eks. Fishing for Litter og HAVPLAST), som har bidratt til oppdatert kunnskap fra næringene. Forskningsprosjektet HAVPLAST (SALT rapport 1034) har estimert mengden plastforsøpling fra fiskeri og havbruk i strandsonen, og kartlagt kilder og årsaker til utslipp fra disse næringene. Opp mot 60 % av det marine avfallet som er akkumulert i kystsonen er vurdert å stamme fra fiskeri eller sjøbasert virksomhet. Tauavkapp både fra fiskeri og havbruk har særlig stor risiko for å ende opp i det marine miljø. I forbindelse med Statsforvalteren i Nordland sitt tilsyn med akvakultur de siste årene, viser de en klar forbedring på dette temaet. Vi er tilfredse med at det er forbedringer, og har forventninger om det stilles krav om å ha et ytterligere fokus på dette problemet.

Ellers støtter vi at det regionale fokuset må være på *tiltak, kartlegging og holdningsskapende arbeid*. Selv om tiltak som for eksempel strandrydding ikke direkte gjør noe med kildene til plastforurensningen, så er det et viktig bidrag for å skape en holdningsendring og reduksjon i

plastforbruket. Det bidrar også til å synliggjøre hvilke plastprodukter som er det største problemet og forekommer hyppigst. Vi støtter forslagene til nye virkemidler til avbøtende tiltak mot plastforurensning.

3.5. Avløp og kloakkutslipp

Avløp er en av hovedpåvirkningene i vannregionen, med totalt 600 vannforekomster hvor avløp er registrert som påvirkning. Av alle forslag til tiltak i tiltaksprogrammet planlegges det flest tiltak innen avløpssektoren (totalt 353 tiltak med en total kostnad på 832.999.700). Som det kommer frem av planforslaget så er det flere kommuner i Nordland som ikke har oversikt over tilstanden på spredte avløp. Det er også utfordringer hos kommunene til å gjennomføre prosjekter på dette området. Det gjenstår derfor en stor jobb med å få kartlagt situasjonen. Utslipp av urensset avløpsvann og organisk materiale kan ha alvorlige konsekvenser for miljø og samfunn.

Det er viktig at kommunene tar ansvar for avløp og anlegg som de er myndighet for (alle avløpsanlegg etter kapittel 12 og 13 i forurensningsforskriften). Det er nok mye, dårlig rensset kloakk som havner rett ut i sjøen/fjordene i hele Nordland. Det gjelder iallfall i Lofoten og spesielt i Buksnesfjorden som er langfjære, er vannkvaliteten veldig dårlig. Men også i pollene i Vågan og i havnebassenget i Svolvær. Naturvernforbundet i Lofoten har etterspurt Vestvågøy og Vågan kommune når det skal påbegynnes rensseanlegg, men uten at det har blitt besvart.

Som en del av kunnskapsgrunnlaget i forvaltningsplanen må den inneholde oversikt over hvilke kommuner som tilfredsstiller renskravene, hvilke som ikke gjør det og hva behovene er.

Vennlig hilsen

Forum for natur og friluftsliv Nordland

Ylva Edvardsen

Gisle Sæterhaug

Styreleder

Koordinator

Kopi sendes (per e-post)
Statsforvalteren i Nordland